

Obsah

Kvalifikovaný pohled na ekonomii českými očima	IX
Předmluva autora	XIII
1. Člověk ekonomický a tržní systém	1
1.1 Je ekonomie exaktní věda?	1
1.2 Ekonomie – věda politická	2
1.3 Svoboda volby	4
1.4 Spontánně vzniklé a člověkem zkonstruované systémy	6
1.5 Vlastní zájem a společenský zájem	7
1.6 Úloha cen – informace, motivace, alokace	9
1.7 Pravidla tržního systému	12
1.8 Sankce tržní konkurence	13
1.9 Ekonomický koloběh	15
1.10 Racionální chování, člověk ekonomický a efektivní alokace	17
Shrnutí	22
Klíčové pojmy	23
2. Chování spotřebitele: užitečnost a poptávka	24
2.1 Celkový užitek a mezní užitek	24
2.2 Spotřebitelův přebytek	28
2.3 Obětovaná příležitost a vyrovnávání mezních užiteků	29
2.4 Poptávka	32
2.5 Zákon klesající poptávky – důchodový a substituční efekt	34
2.6 Poptávka v krátkém a v dlouhém období	36
2.7 Elasticita poptávky	38
2.8 Změny poptávky	39
2.9 Tržní poptávka a poptávka po statku jednoho prodávajícího	41
Shrnutí	44
Klíčové pojmy	45
Otázky a příklady	45

Dodatek: Indiferenční křivky	46
Shrnutí dodatku	53
Klíčové pojmy dodatku	54
Otázky a příklady k dodatku	54
3. Chování výrobce: náklady a nabídka	55
3.1 Utopené náklady	55
3.2 Náklady příležitosti	57
3.3 Ekonomické náklady a ekonomický zisk	58
3.4 Změna nákladů	61
3.5 Zastavení činnosti	62
3.6 Odchod z trhu	64
3.7 Nákladová funkce firmy	64
3.8 Optimální objem produkce (rovnováha firmy)	69
3.9 Nabídka firmy v krátkém období	70
3.10 Nabídka firmy v dlouhém období – dlouhodobá rovnováha firmy	73
3.11 Změny nabídky	75
3.12 Tržní nabídka	78
Shrnutí	81
Klíčové pojmy	82
Otázky a příklady	82
4. Tržní rovnováha a efektivnost	86
4.1 Tržní rovnováha a její dosahování	86
4.2 Efektivnost tržní rovnováhy	89
4.3 Změny rovnováhy	91
4.4 Arbitráž a zákon jediné ceny	93
Shrnutí	95
Klíčové pojmy	96
Otázky a příklady	96
Dodatek: Spekulace	99
Shrnutí dodatku	102
5. Směna a specializace	103
5.1 Směna a bohatství	103
5.2 Specializace a směna na základě absolutních výhod	104
5.3 Specializace a směna na základě komparativních výhod	107
5.4 Čím jsou dány komparativní výhody	110
Shrnutí	112
Klíčové pojmy	112
Otázky a příklady	113
Dodatek: Mezinárodní obchod a účinek dovozního cla	114

Shrnutí dodatku	120
Klíčové pojmy dodatku	120
Otázky k dodatku	120
6. Nedokonalost konkurence	121
6.1 Podmínky dokonalé konkurence a příčiny nedokonalé konkurence	121
6.2 Odlišování (diferenciace) produktu	125
6.3 Nedokonalost konkurence a intenzita konkurence	126
6.4 Mezní příjem a cenová tvorba	127
6.5 Cenová přírážka	130
6.6 Rovnováha firmy a efektivnost	131
6.7 Odlišování produktu a užitečnost	134
6.8 Informace a reklama	134
6.9 Velikost trhu a zprostředkovatelé	136
Shrnutí	137
Klíčové pojmy	138
Otázky a příklady	138
Dodatek: Cenová diskriminace	140
Shrnutí dodatku	145
Klíčové pojmy dodatku	145
Otázky a příklady k dodatku	145
7. Omezení konkurence	147
7.1 Otevřené trhy	147
7.2 Cech	151
7.3 Dominantní postavení na trhu	153
7.4 Kořistnický dumping	156
7.5 Monopol	159
7.6 Regulace monopolní ceny	162
7.7 Administrativní monopol	166
7.8 Přirozený monopol	167
Shrnutí	169
Klíčové pojmy	170
Otázky a příklady	170
Dodatek 1: Regulace ceny přirozeného monopolu	172
Dodatek 2: Kartel (nekalá kooperace)	175
Dodatek 3: Věžňovo dilema	180
Shrnutí dodatků	185
Klíčové pojmy dodatků	185
Příklady k dodatkům	185

8. Zásahy státu do cen	186
8.1 Cenový strop (maximální cena)	186
8.2 Spotřební daň	192
8.3 Subvence k ceně	196
8.4 Státní intervenční nákupy	200
Shrnutí	202
Klíčové pojmy	203
Otázky a příklady	203
9. Poptávka po výrobních faktorech	206
9.1 Výrobní faktory	206
9.2 Produkční funkce a zákon klesajících výnosů	207
9.3 Poptávka po výrobním faktoru	211
9.4 Změny poptávky po výrobním faktoru	215
9.5 Volba výrobní techniky a technická substituce	217
Shrnutí	221
Klíčové pojmy	222
Otázky a příklady	222
10. Nabídka a trh specifického výrobního faktoru *	225
10.1 Transferová platba a renta	225
10.2 Nabídka a (nájemní) trh kapitálového statku	226
10.3 Nabídka a trh pracovní profese	228
10.4 Nabídka a renta v krátkém a dlouhém období	231
10.5 Kompenzující mzdové rozdíly	236
10.6 Výrobní faktory s nepružnou nabídkou	237
Shrnutí	241
Klíčové pojmy	241
Otázky a příklady	241
11. Nabídka práce a trh práce	243
11.1 Nabídka práce	243
11.2 Nominální a reálné zvýšení mzdy	248
11.3 Trh práce	249
11.4 Lidský kapitál	254
Shrnutí	257
Klíčové pojmy	257
Otázky	257
Dodatek 1: Indiferenční analýza	258
Dodatek 2: Mezinárodní migrace práce	259
Shrnutí dodatků	263
Otázky k dodatkům	263

12. Nezaměstnanost	264
12.1 Míra nezaměstnanosti	264
12.2 Nezaměstnanost frikční, strukturální a cyklická	266
12.3 Nezaměstnanost dobrovolná a nedobrovolná	270
12.4 Dlouhodobá nezaměstnanost	276
Shrnutí	277
Klíčové pojmy	278
Otázky a příklady	278
13. Kapitál a úrok	280
13.1 Kapitál a investice	280
13.2 Úrok a míra časové preference	284
13.3 Nominální a reálná úroková míra	286
13.4 Nabídka zapůjčitelných fondů (úspory)	288
13.5 Poptávka po zapůjčitelných fondech (investice)	290
13.6 Trh zapůjčitelných fondů (trh kapitálu)	293
Shrnutí	298
Klíčové pojmy	299
Otázky a příklady	299
Dodatek: Mezinárodní pohyby kapitálu	300
Shrnutí dodatku	302
14. Investiční rozhodování a podnikání*	304
14.1 Aktiva	304
14.2 Cena perpetuity	305
14.3 Cena anuity – dnešní hodnota budoucích výnosů	308
14.4 Míra výnosu	311
14.5 Riziko a míra výnosu	313
14.6 Morální hazard	316
14.7 Podnikatel	321
Shrnutí	325
Klíčové pojmy	326
Otázky a příklady	326
15. Vlastnictví*	328
15.1 Vlastnictví soukromé a veřejné	328
15.2 Oddělení vlastnictví a řízení – problém „pána a správce“	333
15.3 Nepřátelské převzetí	337
15.4 Problém menšinového vlastníka	340
15.5 Družstevní vlastnictví	341
15.6 Zaměstnanecké vlastnictví	343
Shrnutí	345

Klíčové pojmy	345
Otázky	346
16. Externality	347
16.1 Negativní externality	347
16.2 Pozitivní externality	349
16.3 Externalita – porušení práva	350
16.4 Externality a morálka	352
16.5 Externality a efektivnost	353
16.6 Soukromá vyjednávání a Coaseho teorém	356
16.7 Vlastnická práva	361
16.8 Transakční náklady	362
Shrnutí	364
Klíčové pojmy	365
Otázky a příklady	365
Dodatek: Převoditelná práva ke znečišťování	367
Klíčové pojmy dodatku	371
17. Volné zdroje, volné statky a veřejné statky	372
17.1 Volné zdroje	372
17.2 Volné statky	377
17.3 Veřejné statky	380
Shrnutí	382
Klíčové pojmy	383
Otázky a příklady	383
18. Veřejná volba	385
18.1 Volba mezi veřejnými a soukromými statky	385
18.2 Racionální neznalost	389
18.3 Zájmové skupiny	391
Shrnutí	395
Klíčové pojmy	396
Otázky	396
Dodatek 1: Teorém středového voliče	396
Dodatek 2: Politické strany v boji o voliče	400
Shrnutí dodatků	403
Klíčové pojmy dodatků	403
19. Domácí produkt	404
19.1 Hrubý a čistý domácí produkt	404
19.2 Nominální a reálný domácí produkt	408
19.3 Domácí produkt jako přidaná hodnota	412

19.4 Agregátní výdaje a domácí produkt	413
19.5 Úspory z HDP	417
19.6 Veřejný sektor	418
19.7 Zahraniční obchod	421
Shrnutí	423
Klíčové pojmy	424
Otázky a příklady	424
Dodatek: Národní produkt	425
Shrnutí dodatku	426
Klíčové pojmy dodatku	426
Otázky k dodatku	426
20. Spotřeba a investice	427
20.1 Spotřební funkce	427
20.2 Permanentní důchod – krátkodobá a dlouhodobá spotřební funkce*	432
20.3 Změny spotřební funkce	435
20.4 Plánované investice a rovnovážný HDP	436
20.5 Důchodotvorný účinek investic – výdajový multiplikátor	439
20.6 Kapacitotvorný účinek investic	442
Shrnutí	443
Klíčové pojmy	443
Otázky a příklady	444
Dodatek: Model s linií pod úhlem 45°	445
21. Peníze a poptávka po peněžních zůstatcích	448
21.1 Proč vznikly peníze	448
21.2 Peníze – prostředek směny	450
21.3 Peněžní zůstatky – likvidní aktivum	454
21.4 Transakční a opatrnostní zůstatky	458
21.5 Peněžní zůstatky a důchod	460
21.6 Peněžní zůstatky a úroková míra	461
21.7 Nominální a reálné peněžní zůstatky	462
21.8 Poptávka po peněžních zůstatcích	463
Shrnutí	465
Klíčové pojmy	466
Otázky a příklady	466
22. Bankovní soustava, tvorba peněz a trh peněz	467
22.1 Banky s částečnými rezervami a tvorba peněz	467
22.2 Peněžní zásoba a její změny	474
22.3 Rovnováha trhu peněz	475
22.4 Trh peněz, trh zapůjčitelných fondů a investice	478

Shrnutí	479
Klíčové pojmy	480
Otázky a příklady	480
23. Agregátní poptávka, agregátní nabídka a potenciální produkt	481
23.1 Agregátní poptávka	481
23.2 Agregátní nabídka a potenciální produkt	486
23.3 „Šoky“ ze strany poptávky	490
23.4 „Šoky“ ze strany nabídky	493
Shrnutí	496
Klíčové pojmy	497
Otázky a příklady	497
Dodatek: Kvantitativní teorie peněz	498
Shrnutí dodatku	499
Klíčové pojmy dodatku	499
24. Hospodářský cyklus	500
24.1 Strukturální a cyklické výkyvy	500
24.2 Fáze hospodářského cyklu	501
24.3 Příčiny hospodářských cyklů	502
24.4 Finanční krize	506
24.5 Bankovní panika	508
Shrnutí	509
Klíčové pojmy	509
Otázky	510
Dodatek 1: Akcelerátor	510
Dodatek 2: Hospodářská deprese 30. let	514
Shrnutí dodatků	517
Klíčové pojmy dodatků	517
25. Ekonomický růst	518
25.1 Růst potenciálního produktu	518
25.2 Ekonomický růst a přírodní zdroje	521
25.3 Akumulace kapitálu	523
25.4 Velikost trhu	525
25.5 „Bludný kruh chudoby“ a společenský systém	527
Shrnutí	530
Klíčové pojmy	531
Otázky	531
26. Inflace	532
26.1 Měření inflace	533

26.2	Inflace a přerozdělování	537
26.3	Zamlžení cenových informací	540
26.4	Poptávková inflace	541
26.5	Nákladová inflace	544
26.6	Inflační spirála	546
26.7	Inflační očekávání a setrvačná inflace	548
26.8	Phillipsova křivka a volba mezi inflací a nezaměstnaností	550
26.9	Přirozená míra nezaměstnanosti	554
26.10	Akcelerující inflace	556
	Shrnutí	558
	Klíčové pojmy	559
	Otázky a příklady	560
27.	Měnový kurz	562
27.1	Měnový kurz a měnový trh	562
27.2	Měnový kurz a úroková parita	566
27.3	Úroková parita a očekávaná deprecie	568
27.4	Teorie parity kupní síly – absolutní verze	570
27.5	Teorie parity kupní síly – relativní verze	573
27.6	Deprecie a inflace	574
27.7	Intervence státu do měnového kurzu	575
27.8	Režimy stabilního kurzu	576
	Shrnutí	579
	Klíčové pojmy	580
	Otázky	580
	Dodatek: Měnová krize	581
	Shrnutí dodatku	586
28.	Platební bilance a obchodní bilance	587
28.1	Platební bilance	587
28.2	Rovnováha platební bilance	591
28.3	Finanční účet platební bilance	593
28.4	Obchodní bilance	593
28.5	Nerovnováha obchodní bilance	598
28.6	Je aktivní obchodní bilance „dobrá věc“?	603
28.7	Zahraniční dluh	604
	Shrnutí	607
	Klíčové pojmy	608
	Otázky	608
	Dodatek: Výdajový multiplikátor v otevřené ekonomice	610
	Shrnutí dodatku	613
	Klíčové pojmy dodatku	613

29. Státní rozpočet	614
29.1 Veřejné rozpočty a státní rozpočet	614
29.2 Výdaje státního rozpočtu	616
29.3 Byrokracie a bujení státního rozpočtu	617
29.4 Přerozdělování	623
29.5 Daně, šedá ekonomika a Lafferova křivka	627
29.6 Nepřímé daně	629
29.7 Tendence k rozpočtovým schodkům	630
29.8 Strukturální a cyklický schodek státního rozpočtu	631
29.9 Financování rozpočtového schodku	634
29.10 Politický cyklus	635
29.11 Rozpočtový schodek a vládní půjčky	637
29.12 Rozpočtový schodek a efekt vytěšňování	639
29.13 Rozpočtový schodek a fikce „obědu zdarma“	641
Shrnutí	645
Klíčové pojmy	646
Otázky a příklady	647
30. Měnová politika	649
30.1 Nezávislost centrální banky	649
30.2 Cíle a nástroje měnové politiky	652
30.3 Slučitelnost cílů měnové politiky	653
30.4 Aktivistická měnová politika	656
30.5 Adaptivní očekávání a racionální očekávání	659
30.6 Racionální očekávání a neúčinnost měnové politiky	662
30.7 „Ukotvení“ měnovým kurzem	668
30.8 Pravidlo stálého měnového růstu (měnové cílování)	670
30.9 Inflační cílování	672
30.10 Desinflační politika	675
Shrnutí	679
Klíčové pojmy	680
Otázky a příklady	681
Slovník základních pojmů	683
Řešení vybraných otázek a příkladů	699
Jmenný rejstřík	719
Věcný rejstřík	721

Poznámka: Kapitoly označené hvězdičkou možno v krátkých kurzech vynechat.